

8 CENY

Metodické vysvětlivky

Cenové indexy jsou počítány jako indexy **výběrové**, tj. z cen zjištěných u **vybraných reprezentantů** (zboží a služeb) sledovaných v souboru **vybraných zpravodajských jednotek**. Individuální indexy cen reprezentantů jsou agregovány do souhrnných indexů skupin reprezentantů a poté do souhrnného indexu celého souboru všech reprezentantů. Agregace se provádí formou váženého aritmetického průměru individuálních indexů. Jako stálé váhy se používají strukturální ukazatele hodnoty (produkce, tržeb, obratu, nákupu, výdajů domácností apod.) jednotlivých reprezentantů nebo skupiny reprezentantů. Tyto strukturální ukazatele se stanovují z údajů základního („nultého“) období (např. roku 2005, 2010, 2015).

Cenové indexy (měsíční, čtvrtletní) jsou počítány z cen šetřených za vymezené období (za měsíc kolem středu měsíce, za čtvrtletí ve 2. měsíci čtvrtletí). Roční indexy jsou počítány jako aritmetický průměr (u cen zemědělských výrobců jako vážený průměr) indexů z jednotlivých měsíců (čtvrtletí) roku, vypočítaných k vybranému cenovému základu, který se po určité období považuje za stálý základ.

Jednotlivé cenové indexy výrobců používají Klasifikaci produkce (CZ-CPA), která navazuje na Klasifikaci ekonomických činností (CZ-NACE). Pro cenové indexy stavební výroby je používána Klasifikace stavebních děl CZ-CC. U spotřebitelských cen byla zavedena platná Evropská klasifikace individuální spotřeby podle účelu (ECOICOP) – viz www.czso.cz/csu/czso/evropska-klasifikace-individualni-spotreby-podle-ucelu-ecoicop. Indexy cen vývozu a dovozu jsou konstruovány podle Harmonizovaného systému popisu a číselného označování zboží (mezinárodní klasifikace popisu a označování zboží) a dále jsou přepočteny v členění podle Standardní klasifikace mezinárodního obchodu OSN (*Standard International Trade Classification – SITC Rev. 4*).

Poznámky k tabulkám

Tab. 8-1 Indexy cen výrobců a indexy spotřebitelských cen

Index cen zemědělských výrobců

Ceny zemědělských výrobců jsou měsíčně zjišťovány prostřednictvím statistického výkazu o cenách zemědělských výrobků u cca 500 vybraných výrobců v zemědělství (u družstevních, soukromých a státních organizací). Ceny jsou očištěny od daně z přidané hodnoty. Zjišťovány jsou realizační smluvní ceny (bez vlastní spotřeby) určené pro tuzemský i zahraniční trh bez dopravních nákladů spojených s přepravou k odběrateli.

V průběhu roku 2017 byl index cen zemědělských výrobců podroben standardní komplexní revizi. Cenové indexy zemědělských výrobců jsou od ledna 2018 počítány na váhových schématech odvozených od průměru tržeb za roky 2014, 2015 a 2016. Cenovým základem indexů je průměr roku 2015.

Váhové podíly zemědělských sezónních a nesezónních komodit se v různých měsících roku od sebe navzájem liší, proto bylo ve výpočtu indexu použito dvourozměrného váhového schématu ve tvaru matice. Jeden rozměr je určen pro vertikální agregaci od úrovně reprezentantů až po nejvyšší úroveň, druhý rozměr je určen pro 12 měsíců v roce. Nominálnímu součtu 1 000 je pak roven součet vah nejvyšší agregace za každý měsíc v roce. Pro výpočet indexu cen zemědělských výrobců se využívá proměnlivých měsíčních vah.

Index cen výrobků a služeb vstupujících do zemědělství

Index cen výrobků a služeb vstupujících do zemědělství je počítán v souladu s metodikou Eurostatu. Tento způsob výpočtu je založen na kombinovaném indexu cen, který je složen z indexu cen „Výrobků a služeb běžně spotřebovávaných v zemědělství“ a indexu cen „Výrobků a služeb přispívajících do zemědělských investic“.

Za cenový základ byl použit průměr roku 2015, váhové schéma odpovídá struktuře nákladů v zemědělství v tomtéž roce.

Index cen v lesnictví (surové dříví) – pouze vlastníci lesa

Index cen surového dříví je počítán čtvrtletně z průměrných realizačních (smluvních) cen bez DPH, dosažených v jednotlivých čtvrtletích šetřeného roku. Vykázané realizační ceny jsou za dodávky surového dříví pro tuzemsko (bez vlastní spotřeby a exportu).

V rámci mimořádné revize indexu cen lesnictví – vlastníci v roce 2011 byl zaveden vážený průměr pro výpočet průměrných cen u čtyř nejvýznamnějších sortimentů (výřezy III. A/B jakosti – smrk, výřezy III. C jakosti – smrk, výřezy III. D jakosti – smrk, dříví V. jakosti – dříví pro výrobu buničiny – smrk). Průměrné ceny ostatních sortimentů jsou nadále počítány prostým aritmetickým průměrem. Pro výpočet indexu se používá 16 jehličnatých a 11 listnatých sortimentů.

V průběhu roku 2016 proběhla standardní komplexní revize výpočtu indexů cen surového dříví. Indexním a cenovým základem je 4. čtvrtletí roku 2016. V rámci revize bylo stanoveno nové váhové schéma sortimentů dle vykázaného přehledu ročních tržeb respondenty na samostatném výkazu za roky 2013, 2014 a 2015. Cenové indexy podle nové struktury se publikují od 1. čtvrtletí roku 2017. Od roku 2020 byla zúžena struktura publikovaných čtvrtletních indexů.

Index cen průmyslových výrobců

Ceny průmyslových výrobců jsou zjišťovány měsíčně na základě údajů z vybraných organizací (cca 1 200) za vybrané reprezentanty (cca 5 000). Vykazované ceny jsou ceny sjednané mezi dodavatelem a odběratelem v tuzemsku bez DPH a spotřební daně (bez nákladů na dopravu k zákazníkovi a nákladů s ní spojených) fakturované za významnějších obchodní případy. Období zahrnuje ceny mezi 1. až 20. kalendářním dnem sledovaného měsíce.

Z vykázaných cen se na stálých vahách počítá index cen průmyslových výrobců. Ten měří průměrný cenový vývoj všech průmyslových výrobků vyrobených a prodaných na domácím, českém trhu. Za průmyslové výrobky se považují výrobky vyrobené v sektorech B až E podle CZ-NACE.

V roce 2016 proběhla standardní komplexní revize indexů cen průmyslových výrobců. Na jejím základě jsou cenové indexy od ledna 2017 počítány na vahách za rok 2015. Váhy byly stanoveny na základě struktury tuzemských tržeb průmyslových výrobců za rok 2015.

Indexy jsou vypočteny k cenovému základu prosinec 2015 = 100. Cenové indexy jsou od čtyřmístné úrovně klasifikace CZ-CPA výše řetězeny k novému indexnímu základu průměr roku 2015 = 100 a ke stávajícímu základu průměr roku 2005 = 100. Tím je zajištěno pokračování současných časových řad indexů. Informace o revizi indexů cen průmyslových výrobců jsou uvedeny na internetových stránkách: www.czso.cz/csu/czso/revize_ceny_vyrobcu.

Index cen stavebních děl

Indexy cen stavebních děl jsou počítány čtvrtletně z indexů cen stavebních prací, jejichž výpočet je založen na základě cen vykazovaných ve statistických výkazech.

V roce 2017 byla provedena mimořádná revize cenových indexů stavební výroby. Od roku 2018 jsou publikovány cenové indexy počítané na základě indexních schémat, které vycházejí z průměrné produkční struktury stavební výroby v letech 2011 až 2016. Základním obdobím publikované časové řady je rok 2015 a základní cenovou hladinou je průměr za rok 2015. Použitím metody řetězení nejsou publikované časové řady cenových indexů nadále agregovatelné pomocí vah.

Čtvrtletní statistický výkaz Ceny Stav 1-04 obsahuje 136 cenových reprezentantů. Zpravodajská síť je stanovena záměrným výběrem cca 600 respondentů všech velikostních kategorií a různých právních forem, doplněných některými specializovanými montážními podniky se zaměřením na montáže vzduchotechniky, výtahů a ocelových konstrukcí (oddíly CZ-NACE 25, 28, 33, 41, 42, 43, 80).

Čtvrtletně vykazované ceny (realizované v prostředním měsíci čtvrtletí; na území ČR) jsou cenami dohodnutými mezi dodavatelem a odběratelem za jednotku stavební práce, realizované vlastními zaměstnanci firmy, pracujícími majiteli firmy, osobami pracujícími na dohody a spolupracujícími osobami samostatně výdělečně činnými. Ceny obsahují, kromě materiálu nutného pro provedení práce, i veškeré další náklady nutné k realizaci sledované činnosti, bez nákladů na zařízení staveniště a daně z přidané hodnoty.

Index nákladů stavební výroby

Index nákladů stavební výroby je počítán čtvrtletně a patří do skupiny sekundárních statistik bez vlastního výkaznictví. Ve čtvrtletním výpočtu je zohledněn cenový vývoj přímých a nepřímých nákladů stavebních prací. Z přímých nákladů to jsou zejména ceny materiálů, strojů a energií, jejichž vývoj je přebírán ze statistiky cen průmyslových výrobců. Zdrojem informací o mzdových nákladech jsou šetření mezd v produkční a cenové statistice stavebnictví. K přímým nákladům patří i náklady dopravní, jejichž vývoj sleduje statistika cen tržních služeb. Nepřímé náklady představují režie výrobní a správní. Jejich pohyb je odvozován z cenových a produkčních ukazatelů stavebnictví.

Index cen poskytovatelů tržních služeb

Index cen poskytovatelů tržních služeb je ukazatelem ekonomického cyklu, kterým se měří změna obchodních cen poskytovatelů řady služeb, jež jsou dodávány v rámci mezispotřeby. Slouží pro sledování cenových pohybů a měření inflačních tlaků na trhu služeb. Cílem indexu je změřit průměrnou měsíční změnu v cenách vybraných tržních služeb určených převážně pro podnikatelskou sféru na tuzemském trhu. Sledovanými cenami jsou realizační smluvní ceny, popř. katalogové, které jsou očištěny od daně z přidané hodnoty.

Úhrnný index cen poskytovatelů tržních služeb je složen z dílčích indexů cen vybraných služeb v členění dle CZ-CPA v oddílech: 49, 50, 52, 53, 58, 61, 62, 63, 64, 65, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 77, 78, 80, 81, 82. Jedná se o indexy cen poskytovatelů následujících tržních služeb: pozemní a potrubní doprava, vodní doprava, skladování a podpůrné služby v dopravě, poštovní a kurýrní služby, vydavatelské služby, telekomunikační služby, programování a poradenství, informační služby, finanční služby, pojištění, služby v oblasti nemovitostí, právní a účetnické služby, vedení podniků, poradenství v oblasti řízení, architektonické a inženýrské služby, reklamní služby a průzkum trhu, ostatní odborné, vědecké a technické služby, služby v oblasti pronájmu, služby v oblasti zaměstnání, bezpečnostní a pátrací služby, služby související se stavbami, úpravou krajiny, administrativní a jiné podpůrné služby.

Od ledna 2018 jsou bazické (základní) indexy cen tržních služeb počítány k novému indexnímu základu průměr roku 2015 = 100 na nových vahách, založených na struktuře tržeb roku 2015. Časová řada bazických indexů se základem

průměr roku 2005 = 100 byla k prosinci 2017 ukončena a nahrazena časovou řadou se základem průměr roku 2015 = 100. Dosud publikované indexy nebyly revidovány.

Index cen vývozu a dovozu

Indexy cen vývozu a dovozu jsou počítány za Českou republiku od roku 1993. Ve váhových schématech pro vývoz a dovoz je nyní celkem zařazeno více než 5000 výrobků, surovin a materiálů - cenových reprezentantů, které se významně podílejí na hodnotě realizace jednotlivých významnějších skupin zahraničního obchodu (vývozu i dovozu).

Cenovým základem indexů jsou průměrné ceny roku 2015. V roce 2017 proběhla standardní revize výpočtu indexů cen zahraničního obchodu. Počínaje cenovými indexy za referenční období leden 2018 jsou cenové indexy vývozu a dovozu počítány na novém váhovém schématu, na struktuře zahraničního obchodu se zbožím roku 2015, k cenovému základu průměr roku 2015 = 100.

Dosavadní časová řada indexů se základem průměr roku 2005 = 100 byla přepočtena na indexní základ průměr roku 2015 = 100. Nově vypočtené indexy jsou od ledna 2018 řetězeny na tuto časovou řadu indexů, čímž je zajištěno její pokračování. Řetězicím obdobím je prosinec 2017.

Výběr cenových reprezentantů provedly tuzemské ekonomické subjekty, které mají významný podíl na zahraničním obchodě České republiky - jednak výrobní podniky, ale i podniky zabývající se pouze zahraničně obchodní činností, a to cca 600 ekonomických subjektů pro vývoz a rovněž cca 600 ekonomických subjektů pro dovoz. Při vývozu se sledují ceny franko hranice ČR, při dovozu ceny fakturované zahraničním dodavatelem. Pokud se s cenovým reprezentantem obchoduje v několika zemích, uvádějí zpravodajské jednotky průměrné ceny jako vážený aritmetický průměr z cen docilovaných při významnějších obchodních transakcích (vážených množstvím výrobků ve fyzických jednotkách). Ceny jsou přepočteny na Kč příslušným průměrným měsíčním měnovým kurzem ČNB a sledují se bez cla a daně z přidané hodnoty a spotřební daně.

Index spotřebitelských cen zboží a služeb

Vývoj spotřebitelských cen se sleduje na spotřebních koších založených na souboru vybraných druhů zboží a služeb placených obyvatelstvem. Podrobné spotřební koše jsou popsány v dokumentu „Indexy spotřebitelských cen – revize 2020“ umístěném na webových stránkách ČSÚ: www.czso.cz/csu/czso/indexy_spotrebitelskych_cen_revize.

Podrobnější informace k metodice indexů spotřebitelských cen je možné najít zde:

www.czso.cz/csu/czso/kdyz_se_rekne_inflace_resp_mira_inflace.

Spotřební koš obsahuje cca 450 konkrétních výrobků a služeb (reprezentantů) podle ECOICOP, která vychází z mezinárodní klasifikace COICOP. Váhy základního období pro výpočet skupinových a úhrnných indexů vycházejí ze struktury výdajů domácností podle výsledků statistiky národních účtů v letech 2019–2021. Váhy pro detailní cenové reprezentanty jsou aktualizovány dle údajů statistiky rodinných účtů doplněných o další dostupné zdroje a šetření.

Cenami základního období jsou průměrné ceny z prosince 2021. Od roku 2017 je indexním základem rok 2015.

Spotřebitelské ceny jsou šetřeny měsíčně ve vybrané zpravodajské síti prodejen a provozoven (cca 8 500) ve vybraných okresech České republiky a v hl. m. Praze pracovníky Českého statistického úřadu.

U vybraných reprezentantů z oddílů klasifikace ECOICOP (01 potraviny a nealkoholické nápoje, 02 alkoholické nápoje, tabák, 05 bytové vybavení, zařízení domácností; opravy, 06 zdraví, 09 rekreace a kultura, 12 ostatní zboží a služby) jsou ceny z místního cenového zjišťování plně nebo částečně nahrazeny cenami, jež vychází ze „scanner“ dat (dat z pokladen maloobchodních řetězců). Jedná se o celorepublikové jednotkové ceny vybraných produktů u sledovaných řetězců.

Tab. 8-2 Indexy cen vybraných druhů nemovitostí

Data v této tabulce vycházejí z nové publikace „Ceny nemovitostí“, která volně navazuje na již zrušenou publikaci „Ceny sledovaných druhů nemovitostí“, která vyšla naposledy koncem roku 2020 s daty za roky 2017 – 2019.

ČSÚ v letech 2000 až 2020 vydával „Ceny sledovaných druhů nemovitostí“. Data byla založena výlučně na údajích pořizovaných finančními úřady a obsažených v daňových přiznáních o cenách zjištěných při oceňování nemovitostí a o cenách sjednaných za tyto nemovitosti v případě prodeje. Pořizování se opíralo o zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku. Ke dni 26. září 2020 však došlo ke zrušení daně z nabytí nemovitých věcí, a to se zpětnou účinností pro případy, kdy byl vklad práva do katastru nemovitostí proveden v prosinci 2019 a později. V důsledku toho zcela zaniknul stávající datový zdroj. Publikace proto skončila posledním referenčním rokem 2019.

Pro zajištění alespoň částečné návaznosti původních statistik se ČSÚ pokusil využít jakožto alternativní zdroj údaje z katastru nemovitostí, kterými disponuje Český úřad zeměměřický a katastrální (ČÚZK). Primární nezpracovaná data jsou sice prakticky vyčerpávající, avšak chybí mnohé cenotvorné informace, které do dosavadních dat vkládali odhadci při individuálním posouzení charakteristik dané nemovitosti. Pro účely dalšího zpracování je dále potřeba data doplnit o související údaje z Registru sčítacích obvodů a budov spravovaného ČSÚ (RSO) a z Registru územní identifikace, adres a nemovitostí spravovaného ČÚZK (RUIAN). Vzhledem k jisté nekonzistenci RSO a původního zdroje (katastr nemovitostí) není možno propojit všechna data a původní zdroj tak ztrácí do jisté míry charakteristiku vyčerpávajícího souboru.

Účelem vytvářeného systému v nové publikaci „Ceny nemovitostí“ je poskytování informací o rozložení cenové hladiny bytů a rodinných domů, jakož i vývoj tohoto rozložení v čase. Avšak podobně jako tomu bylo u předchozí publikace, účelem nové publikace není vytvářet detailní cenové mapy. Na rozdíl od předchozího zdroje nemá nyní ČSÚ spolehlivé zdroje k vytváření cenových statistik stavebních pozemků a bytových domů.

Cenové indexy, které pokrývají období 2015–2021, jsou spočteny na srovnatelných datech nového zdroje. V období, kde se cenový index časově překrývá mezi původní a novou publikací, je vhodnější užití tohoto nového zdroje.

Tab. 8-3 Vybrané indexy cen průmyslových výrobců

V členění podle CZ-CPA jsou uvedeny vybrané skupiny vymezené třetí úrovní CZ-CPA, v některých případech oddíly vymezené druhou úrovní CZ-CPA.

Tab. 8-4 Vybrané indexy cen tržních služeb

V členění podle CZ-CPA jsou uvedeny vybrané položky vymezené třetí úrovní CZ-CPA (skupiny), v některých případech detailnějším stupněm třídění (třídy, kategorie, subkategorie).

Tab. 8-5 Ceny vybraných druhů zemědělských výrobků

Současný systém statistického zjišťování platí od roku 1991. Ceny se sledují v síti vybraných zemědělských výrobců. Jsou to převážně nominální ceny vybraných zemědělských výrobků podle hlavních (specifikovaných) jakostí. Ceny zeleniny a ovoce jsou zjišťovány pouze za I. jakost. Vykázaná cena je prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých významných kontraktů, které byly realizovány v období kolem středu sledovaného měsíce.

Tab. 8-6 Ceny vybraných sortimentů surového dříví (pouze vlastníci lesa)

Jsou uváděny průměrné ceny vybraných výrobků (sortimentů) surového dříví z čtvrtletního cenového zjišťování. Ceny jsou do konce roku 2010 počítány prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých obchodních případů, realizovaných za celé období sledovaného čtvrtletí.

Od roku 2011 došlo k zavedení váženého průměru u výřezů III. A/B jakosti – smrk a dříví V. jakosti – smrk. Průměrné ceny ostatních uvedených sortimentů jsou nadále počítány prostým aritmetickým průměrem. Publikované časové řady před rokem 2011 nejsou plně srovnatelné.

Tab. 8-7 Spotřebitelské ceny vybraných druhů zboží a služeb

Spotřebitelské ceny vybraných cenových reprezentantů jsou průměrné spotřebitelské ceny za Českou republiku v prosinci každého roku, které mají charakter průměrných hodnot jednotlivých variet příslušného reprezentantu. Jejich uspořádání v tabulce vychází ze struktury spotřebního koše platného od roku 2022.

Tab. 8-8 Indexy spotřebitelských cen zboží a služeb

Skupinové indexy spotřebitelských cen jsou uvedeny v členění vymezeném 3. stupněm klasifikace ECOICOP.

Tab. 8-9 Indexy spotřebitelských cen zboží a služeb za domácnosti celkem a domácnosti důchodců v roce 2022

Indexy spotřebitelských cen jsou uvedeny v rozsahu 12 oddílů klasifikace ECOICOP za domácnosti celkem a domácnosti důchodců.

Tab. 8-10 Harmonizované indexy spotřebitelských cen

Harmonizované indexy spotřebitelských cen (*Harmonised indices of consumer prices – HICPs*) v Evropské unii vznikly jako reakce na potřebu vytvořit srovnatelné indexy spotřebitelských cen, aby bylo možné změřit trendy inflace členských států EU jako kritérium přistoupení k Evropské měnové unii.

Mezi strukturou spotřebního koše národního indexu spotřebitelských cen České republiky a strukturou spotřebního koše HICP jsou určité rozdíly. Ve váhách HICP jsou zahrnuty tržby za nákupy cizinců na území České republiky, ale není v nich zahrnuto imputované nájemné na rozdíl od národního indexu spotřebitelských cen, kde tržby za nákupy cizinců zahrnuty nejsou, ale je zde zahrnuto imputované nájemné.

Harmonizovaný index spotřebitelských cen užívá řetězových vah, které jsou obměňovány každoročně v prosinci. Zdrojem aktualizace jsou data národních účtů (konečná peněžní spotřeba domácností). Cenovým základem indexu je průměr roku 2015.

Indexy jsou uvedeny v rozsahu 12 oddílů klasifikace ECOICOP.

* * *

Další informace jsou dostupné na internetových stránkách Českého statistického úřadu:

– www.czso.cz/csu/czso/inflace_spotrebitelske_ceny